

ԾԱԶԻԿ

ԿԱՆԱՆՑ ՅԱՏՈՒԿ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՇԱՐԲԱԹԵՐԹ

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐՈՒՆՍՏԱԿԱՆ
ԱՌՏՆԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՈՅԹԻ
ՋԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆՑ
ԿԱՆԱՑԻ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԻՐԵՐՈՒ

ԺԹ. ՏԱՐԻ

Նոր Շրջան, Թ/ւ 41

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՕՐԻՈՐԴ ԱՐՏԵՄԻՍ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ԱԼԻՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ՏԻՐՈՒՀԻ ԿԻԼՊԵՆԿԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ՅՈՒԼԻԱՆԷ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ՄԱԹԻԼՏ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

ԵՒ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌԻ

Գ/ն 40 փարս

Տպագրութիւն ԾԱՂԻԿ, Կալաթա.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 50 դրուշ. վեցամսեայ 25՝ դրուշ. :

ԳԱԽԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 54 դրուշ. վեցամսեայ 27 դրուշ. :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 12 ֆրանք :

Ծանուցման, բաժանորդագրութեան եւ թերթին վերաբերող ամէն կարգի գործառնութեանց համար ղիմել մի՛ միայն՝

{زاغيك غزتهسى}

درعاليده غلطهده قورشوللى خاندوده نومرو ۷

Շ Ա. Բ Ա. Թ Ա. Թ Ե Ր Թ «Ծ Ա. Ղ. Ի Կ»

Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Գուրշուշու խան, թիւ 7

JOURNAL "DZAGHIK,"

Constantinople, Galata, Kourchoum Han, N° 7.

Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Տ Ո Ւ Ն

ԱՍԵՂՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕԺԻՏԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԶԱՆԱԶԱՆ ՆԻԻԹՈՑ

ՇԱԼՃԵԱՆ ԵՒ ԹԱՎՇԱՆՃԵԱՆ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

Կ. Պոլիս, Էսկի Զապթիէ ֆաշսէսի թիւ 63

Ապրանաց տեսակներու ճոխութեամբ ու չափաւոր գիներով ծախող հանրածանօթ այս հին վաճառատունը Եւրոպական առաջնակարգ գործարանաց հետ միշտ ունեցած յարաբերութեանց շնորհիւ կը գտնուի պատրաստ հաւաքածոյ մը առեղնադործութեան և օժիտի վերաբերեալ նոր ու ընտիր նիւթերու, ինչպէս մետաքսեայ կերպաներ, աթլազ, թաւիշ, թաւթա, ոսկեղօծ ու արծաթեայ զուտ ու անզուտ թելեր (խաս եւ խամ սըրմա), ճերմակեղէնի համար ընտիր պոօտէներ, վալանսիէն ու մետաքսէ թանթէլաներ, ճեմակքըթան, գաղղիական ընտիր շապիկի կերպաններ, բիքէներ, գունաւոր պաթիսթներ եւայլն եւայլն:

Զեռադործ բանուած ու սկսուած զանազան ճոխ նիւթոց հաւաքածոյ մը պատրաստ կը գտնուի:

Կ. Պոլսոյ եւ Գաւառաց դպրոցական հաստատութեանց համար յատանաւոր ղեղչ կ'ըլլայ:

Վաճառատան մէջ կը գտնուի միշտ պատրաստ ասեղնագործի ծագրիչ մը:

ՇԱՀԻԿ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

(625) ԺԸ. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 41

15 ՅՈՒՆԻՍ 1906

ԳԱԻԱՌԱՅԻՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Գ.

ՀԱՅ ԳԱԻԱՌԱՑՈՒՂԻՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԸ

Գեղարուեստը հոգիին ու զգացումին սնունդն է գերազանցօրէն:

Եղեցիկին ճաշակը, զոր քաղաքակրթութիւնը առած է մարդուն, օրինակելով նոյն իսկ բնականին, որ ամէն ինչ գեղեցիկին ու վառման շունչով օծուած է կարծես, հոգիին ու զգացումին այն նուրբ դաստիարակութիւնն է, որ մարդուն էութեան բոլոր խելով կուգայ թառել գեղարուեստի թեւերուն վրայ, զոյն նրբացնելով, թրթռացնելով և կատարելագործելով: Գեղարուեստը մարդկային ազգի պատմութեան մէջ, իր ամենամոտման վիճակն մինչև իր կատարելագոյն վիճակը այսօրուան, զգացական և հոգեկան ալրերու մէջ անթեղած է ստեղծարար հանձարներու գերազոյն սիրտինը՝ մարդկութեան նուիրում՝ վերանայան երեւոյթի մը տակ երեւան բերելով ամէնէն դրական արդիւնքը, իր նրբութիւն փափկութեան ուղտարիւղ տալով բարոյական և նիւթական բովանդակ էութիւնը մարդուն: Գեղեցիկին ճաշակն ու գեղարուեստի խորունկ ըմբռնումը, աւելի պատշաճագոյն ըլլալով հանդերձ գեղեցիկ սեռին, երկու գեղեցկութիւններն իրար ձուլելու

համար, զուգահեռաբար չէ որ ընթացած են իրենց գոյութեան
ընթացքին մէջ՝ հոգեբանական և ընկերային բարդ հանգամանք-
ներով, որոնց ուսումնասիրութիւնը մեծ լուսաբանութիւն մը պիտի
կրնար տալ ապահովաբար արական և իգական սեռերու հոգեկան
և սրտի կազմաւորութեան մասին: Թէ-դէտեւ մարդկային ցեղի
պատմութեան մէջ գեղեցիկ սեւը գեղարուեստական տեսակէտով
ամէնէն հրաշալի արդիւնքներն է ներկայացուցած մարդկութեան
և արուեստին՝ իր հազուադէպ երեւումներուն մէջ, գեղարուես-
տական աշխարհի նրբութիւններով, սուրճի և այնպէս որակական
այս առաւելութիւնը քանակականին հետ միշտ խոտոր համեմա-
տութիւն է ունեցած, թերեւս նախապաշարումներու և ընկերային
այն կարգին պատճառաւ, որով տղեղ սեւը ճախտագրական դե-
րագասութիւն մը պահպանել ուղած է միշտ գեղեցիկ սեւին
հանդէպ: Այլապէս, եթէ գեղեցիկ սեւին ընկերային և քաղաքա-
կըրթական պայմաններու մէջ ունենալիք բարձրագոյն դերին ըմ-
բռնումը բազմաթիւ դարերու պատկառելի հնութիւն մը ունենար,
թերեւս այսօր գեղարուեստական աշխարհը փայլէր բազմաաբար
չա՛տ աւելի ասուար թիւով բանաստեղծուհիներով, քանդակա-
գործուհիներով, նկարչուհիներով, պերճաբանուհիներով, երաժշ-
տուհիներով և այլն, որոնք վաղուց գրաւած ըլլալու էին անուշտ
արուեստին բոլոր աթոռները, զորս արտական սեւը յախտակած է
այսօր առաւելապէս:

Գեղարուեստական աշխարհին մէջ իգական սեւի գրաւելիք
այդ ցանկալի դիրքը, որ երեւակայական է առ այժմ, թէպէտեւ
իրականալի, և ոչ իրական, նոյն լուր քաղաքակրթութեան զաղա-
թը հասնելու մօտ երկիրներու և ժողովուրդներու համար, արդ-
եօք կարելի՞ էր որ գաւառացի հայուհիին տրամադրութեան տակ
ըլլար, երբ նէ արդէն իսկ աճյալի ետ կը մնար իր օտար ընկե-
րուհիներէն՝ արտաքին կենցաղավարական պայմաններու և գրա-
կանութեան տեսակէտներով: Անշուշտ իրաւունք չունինք խոտա-
պահանջ ըլլալու այս մասին գաւառացի և ընդհանուր հայուհիին,
համար: Բայց միջնալայրը ամէնէն զգայնիկ հոգին ու թրթռուն սիրտը
նուիրած է հայուհիին, իր ափսոս չհոգեկան և զգացական հրճիւն
ու տուայտանքն արտայայտելու համար: Եւ եթէ հրապարակին վրայ
այսօր չեն խուիր գաւառացի գեղարուեստագէտ հայուհիներու ա-
նուններ, բայց մարդ մտնելով անոնց կեանքի ուսումնասիրութեան
մէջ, կը գտնէ գեղարուեստը ահողջ խոտացած անոնց բովանդակ
կազմաւորութեան մէջ՝ հիմնալիորէն բնական և ոչ արուեստական
վիճակով: Պահ մը բոլոր գեղեցիկ գպրութիւններն ու արուեստ-
ները գեղարուեստի սահմանին մէջ ընդունելով, կը պարտինք

խոստովանիլ անկեղծօրէն, թէ դաւառի հայուհին գերազանց բանաստեղծը, նկարիչը, երաժիշտն ու պերճարանն եղած է: Լսե՞ր էք երբեք հոգեցունց օրօրը գաւառացի հայուհիին, որ ծունկի եկած իր սրտահառորին օրօրոցին առջեւ, կ'երգէ սրտագին՝ իր հոգիէն հոգի ու սիրտէն սիրտ խառնելով անոր խրաքանդիւր վանկին, բառին, խաղին ու եղանակին մէջ: Վայելա՞ծ էք, լսա՞ծ էք երբեք գաւառացի հայուհիին դժած նկարը, զոր կը յօրինէ ո՛չ վրձինով, ո՛չ ներկով և ո՛չ ալ մատիտով: Նէ կը գունագեղէ զայն իր նկարագեղ լեզուով, որ ամէնէն նորբ նկարիչին ճարտար վրձինէն իսկ կենդանի կերպով կը նկարագրէ որ եւ է տեսարան: Ուշ դը՞րք էք երբեք իր ընկերով կամ ամուսինին յապաղման հետեւած գաւառացի հայուհիին սրտայոյզ տաղերուն, որոնց եղանակներուն մէջ բնական, շնորհալի և գերադանցօրէն զխթիչ երաժշտութիւն մը կայ, որ մարդուն ջիւղերուն կ'ազդէ: Ի՞նչ են բոլոր ժողովրդական բանահիւսութիւնները, որոնք բոլորն ալ իրենց առանձին եղանակներն ունին, եթէ ոչ՝ գեղարուեստ, համակ գեղարուեստ, երաժշտութիւն՝ և համակ երաժշտութիւն: Մտի՛կ ըրէ սա գեղուհիին, որ իր սրտին խորունկ կսկիծը քեզի կը պատմէ. ի՞նչ պերճութիւն կայ անոր մէն մի խօսքին, բառին ու վանկին մէջ: Ասոնք անառարկ գեղարուեստական ընդունակութիւնը ցոյց կուտան սոհմիկ հայուհիին, որ սակայն սկիզբէն վեր միշտ խոնարհ ապրած է և անձանթ գեղարուեստական աշխարհին: Անոնց մէջ գեղարուեստը գոյութիւն ունեցած է, բայց իրենց ընտանեկան պէտքին համար միայն:

Սրտաքնապէս անձանթ է գաւառացի հայուհիին ներկայիս մէջ քաղաքակիրթ աշխարհին ըմբռնած գեղարուեստը: Ասոր հետ մէկտեղ նէ նոյնքան զիւրութիւնով և գեղեցկօրէն կրնայ գործածել իր գեղակերտիչ ձեռքերը՝ որչափ հասարակ կտաւր գործելու նոյնչափ ալ ամենանուրբ ձեռագործները արուեստագործելու: Ո՞վ սորվեցուց իրեն անչափ գեղեցիկ ծաղիկներ բանիլ գորգերուն վրայ, եթէ ոչ բնութիւնն ու միջավայրը, որոնք իր հոգին, զարգարեցին ամենագեղեցիկ և նախանձելի ընդունակութիւններով: Հայուհին ընդունակ է կատարելապէս գեղարուեստի, ինչպէս կ'ապացուցանեն ցանցաւթիւ գեղարուեստատէր օրիորդները, որոնք եւրոպայի մէջ և կամ Կ. Պօլիս գրաւիչ ազդեցութիւն մը գործած են գեղարուեստի մէջ: Գաւառացի հայուհին ալ միեւնոյն ընդունակութեան խմորն ունի և թերեւս աւելի ալ: Ինչ որ կը պակսի, գեղարուեստական զարգացումն է և ոչ ուրիշ բան:

Գրականութիւն և գեղարուեստ ա՛յն ատեն միայն կրնան աւելնալու առաջ բերել Հայ ինկական սեւին մէջ, երբ

իրարմէ անբաժան մնալով՝ զիրար լրացնեն միշտ : Առանց մէկին՝ միւսը թերի և ազդու չի կրնայ : Մտնելը ամենէն մեծ սա-
տարն է զեղարուեստական դարգացման, սակայն մեր մէջ մանա-
ւանդ զեղարուեստը մօտ չէ դատած գրականութեան հետ : Եւ երբ
գրականութիւնն իսկ տակաւին մեծ մասով անժառանգելի կը մնայ
զաւանդակ հայտ հիներուն համար, իր զեղարուեստէն զուրկ հան-
գաւանքով, առ այժմ ի՞նչ պէտք է յուսանք օրումն զաւանդի
հայտ հիէն՝ զեղարուեստական հայեցակէտէն : Նախ գրականութիւնը
թող տարածուի՝ զեղարուեստը անոր պիտի հետեւի իսկոյն :

Մեր ազնիւներու վարժարաններու մէջ, ինչպէս առէն ճիւղ
առհասարակ (կամ աւելի ճիշտը մեծ մասով), զեղարուեստն ալ
նշանակութենէ զուրկ մնացած է միշտ, մինչդեռ տիկնէն առաջ
գեղեցիկին ճաշակը արթնցնելու է իզական սեւին մէջ, որ ամէ-
նէն աւելի յարկար սեռն է գեղեցիկն բխնելու : Եւ երեսակայել
որ զաւանդներու մէջ կան տեղեր, ուր գեղեցիկ վարժուհիները կը
զատապարտուին իրենց գեղեցկութեան համար լոկ : Ո՛ր կնք...

Շ. Գարմիսար

ԱՐՏԵՄԻՍ ՄԵԼԻՔՆԵԱՆ

ՆԻՍՏԱԿԱՆ ՓՐՈՂԱՆԵՐԷՆ

ՏԻՎԻՆ ԱՏԱ ՆԵՊԻՒ

Ամէն անգամ որ Հայ կամ օտար թիրթի մը մէջ այս քնքուշ
անունը կը կարդամ, ինծի այնքան սիրելի ժամանակակից Իտա-
լացի քերթողուհիին անունը, անհուն փափաք մը կ'ունենամ զայն
ծանօթացնելու Մադրիլի միջոցաւ իր ազնիւ ընթերցողուհիներուն :

Վերջին տարիներու մէջ, բարերարդ շարժումներով, դուրս
նետուեցանք քիչ մը փռանաւական Թոմասթիք և Իրապաշտ գրող-
ներու ցանցէն և աւելի մզուեցանք անգլերական վարպետներ
ճանչնալու, ըմբռնելու անոնց արուեստը՝ որոնց օգտապաշտ
հանգամանքը, զեղապաշտ տեսլողիւքերով, այնքան բաներ խօսե-
ցան մեր միտքը ընդլայնող, մեր սիրտը ազնուազոյն զգացումնե-
րու սահմանները առաջնորդող, մեր հոգիին ծանօթացնող իրակա-
նին համակ վեհաշուք տեսլականութիւնը :

Այսպէս մեր թիրթիւքը մեզի ճանչցուցին այլազան գրականու-
թիւններ, հիւսիսի հակամերձն սիսեալ մինչեւ համերոտներու արդի

չառաւիղները, ու ճանչցուցին մեզի խտրական արդի գրականութիւնը, քիչ կամ չառ. իր մեծ վիպասանութիւն Սէրայօն, և իր մեծ քերթողութիւն Վիթթօրիա Աղանուրը, ինչպէս Զեմաւայր գրողներ՝ որոնց անունները հարկ չկայ թուել, մանաւանդ երբ նուազապատակա Ստա Նէկուիի վրայ խօսիլ է:

Տարիներ առաջ արդէն մեզի ծանօթացուցին Աղանուր-Բոմբիլլին. և կ'արժէր ալ, ոչ միայն մեծ ըլլալուն, այլ որովհետեւ Հայ ծագում ունէր: Խտրական բանաստեղծութիւնը այսօր Վիթթօրիայէն յետոյ կը հաշուէ Նէկուին՝ որ իր խոնարհ ծագումով, Վիթթօրիայի գրկից Նապապոլիի ծագումին քով, հակադրութիւն մը կը բերէ. և արդեօք ատո՞ր համար է որ զինքը այնքան կը սիրեմ:

Հիւսիսային Իտալիոյ գիւղերէն մէկուն Լօանիի մէջ ծնած, զաւակն է խեղճ գործաւորութիւի մը. որոնքն հայրը կորսնցուցած, մեծցած է քաջարի մօր մը՝ անձնուիրութեան մարմնացում՝ խնամքներով: Այսօր Ստան պարծանքն է Մայր-Նէկուիի, ինչպէս իր երկրին հին գրողներուն: Խիտա մօտէն ճանչցած թշուառութիւնը, գուցէ անօթի գիշերներ ալ իր մանկութեան մէջ, այդ չարքաւ ու ու թշուառ կեանքը՝ պարտատած, կաղապարած է այն քնքուշ հոգին՝ որ կը թրթռայ իր տաղերուն մէջ, օժտուած դուժի, սիրոյ, աղապատանքի, դորովի շունչով: Իր բանաստեղծութիւնները, մեծ մասամբ, աշխատութեան տաղաչափուած քերթուածն են, ինչպէս Զոլայի Le travail անոր արձակը:

Պէտք է կարգաւ զայն իր երեք հատորներուն մէջ, Fatalità, Tempeste, Maternità, հետեւելու այն հզօր ներշնչումին՝ որուն Մուսան տառապանքը եղած է, և Գուլթը, յաւիտենական Գուլթը տուն տուած է վսեմ տողերու:

Անուշ մայրիկին չարչարանքէն, յոգնութիւններէն տուայտող իր մանուկ հոգին ինչ ձգտումներ ունի, աշխատութեան խեղճուկ սեղանին վրայ հակած այն թիազեղ դուրսը ինչպէս կը զգայ թէ ինք բնութեան մէջ ոյժ մըն է, ասպագայ ոյժ մը, որ պիտի պայքարի կեանքի դաւնութիւններուն դէմ, որ սիրական մայրիկին, չարչարուած մայրիկին պիտի պարգևէ անդորր ու երանաւէտ օրեր:

Այդպէս կ'աշխատի երազով, խէշալով բութխոն ապագայ դատարարի-քերթողութիւն, որովհետեւ ուսուցչութի մը եղած է Նէկուին, զաւառի զրկուած ուսուցչութի մը՝ որուն տաղանքը հմայած է ամբողջ Իտալիան՝ որ ցնցուած անոր առաջին տաղերէն, իրական, խորապէս զգածուած ցաւերով թրթռուն ամէն կողմէ իր քաջալերութիւնը, իր խրախուսող ձայնը զրկած է: Այլ փառքի

դուռը սկսած է նշմարուիլ. չէ՛ մի որ ինքն ալ երգած է արդէն ճակատագրականութեան բերնով .

«Ո՛վ որ կը տառապի և արտասուելով կը ստեղծէ ,

«Միայն անոր համար փառքը կը փալվլայ :»

Եւ իրա՛ւ , ո՛վ իրմէ աւելի տառապած է , ո՛վ իրմէ աւելի արտասուելով ստեղծած է : Տառապած՝ մօրը համար , ամբողջ բանուրական դասակարգին համար , անոնց խեղճ ու կրակ , փողոցը ձգուած՝ զաւակներուն համար , փողոցի ստահակին համար , բժիշկին ռուր զմեղիին տակ բզբառուող դիակ լալջնակին համար , խորունկ զգացումով սիրողներուն համար . . . : Եւ ի՛նչպէս պաշտած է մեծ ու ազնիւ հոգիները , արուեստով , խռատով աւելցուն կեանքերը , իր հիացումը մեծ է անոնց համար , ու արհամարհանքն ալ մեծ է ամբողջ ծոյլերու , չարերու , վատերու խումբին դէմ , պիտի ըսեմ հզօր , վօլթէական արհամարհանք մը :

Օ՛հ , ի՛նչպէս տարբեր է իր բանաստեղծութիւնը՝ ուր ծայրէ ծայր հզօր , դերհզօր ասպետական շունչ մը կը սաւառնի , տարբեր այն խել մը քերթուածներէն ուր՝ Մօլիէրի նուրը ծաղրանքին բովէն անցած անգոյն ու անջիւղ լալկանութիւններէն զատ ոչինչ կայ : Հոն , նէկեթիներուն մէջ ընտանեկան բազմայոյզ կեանքն է որ կը տողանցէ իր ամբողջ զրկանքներով , իր յուզումներով , իր պայքարներով , իր յոյսերով և որոնց մէջ յաճախ անիրաւութիւն իրաւունքն է որ իր արդար պահանջը կ'ուզէ , կեանքը վայելելու հզօր պահանջը . — Աշխատութեան կեանքը , բարութեան կեանքը , օգտակարութեան կեանքը , սիրոյ կեանքը , մայրութեան , վսեմ մայրութեան օրհնութեան կեանքը : Այս բեղուն կեանքերը իրենց մասնաւոր , բուռն պահանջներով յորձանուտ շրջան մը կ'ընեն անոր տաղերուն մէջ՝ որոնք ներշնչուած առաքելակերութեան հոգեզմայլ երգեր կը թուին :

Իր երգած սէրերը , համակ ոյժ , ի՛նչ քաղցր են , բնաւ չտալով զգայարաններու մեղկութիւն , որովհետեւ այնքան հաշտ են բրնութեան թեւադրանքին՝ առողջ ու աննենդ , հեռու տխրիք և հիւանդ մոլորանքներէ : Իր երգած սէրերը խռելին ծոցը տանող՝ գինովցնող ու վերացնող յոյզեր կը պարունակեն , որովհետեւ այդ սէրերուն խորը այնքան ուժեղ ու թրթուռն է մայրութեան զգացումը , զոր այնքան կ'որովի , այնքան ջղուտ տողերով կ'երգէ Ատան :

Իր բանաստեղծութեանց երրորդ հատորը արդէն մայրութեան փառարանութիւնն է համակ , այդ գրքին առաջին քերթուածն է «Մայրութիւն»ը ցաւատանջ , հոգեխուով ու միեւնոյն ատեն նոր կեանք պարգեւելու մեծ երազով տողորուն :

Ինչո՞ւ չունիմ փանտահանի ճկունութիւնը զայն տաղաչափուած հայերէնի վերածելու. Ծաղիկի աշիւ ընթերցողուհիները պիտի տեսնէին այն տաք ու հրայրքոտ շունչը որ հոն կը բարախէ: Բանաստեղծուհին զայն գրած է մայր ըլլալու չրջանին մէջ: Ձեռք գիւմանար յառաջ բերելու մէկ քանի տողեր այդ չքնաղ բերթուածէն՝ զոր այսպէս կը տաղերգէ.

«Խորունկէն կը շեւն վսարուած ձայն մը որ զիս կը կոչէ.
«Դ՛ուսն ես, ով դեռ չծնած, որ կուգաս ֆունիս մեջ զիս ողբ-
ւորեց:

«Ո՛վ կեանք, ո՛վ նոր կեանք . . . Իմ քրթոուն աղիքներս
«Կը դողդոջեն քու համբոյրներովդ, քու հեծեծանքներովդ:

«Դուն անծանօթն ես: — Դուցե քու յուսահատ տառապանքիդ
համար,

«Քեզ կը սնուցանեն արիւնովս, ու սիրոյ կը կազմեն իմիւնովս:

«Այլ սակայն, կը տարածեն թեւերս յամբ զգուանքի ժեսքով մը.
«Եւ կը խնդան, կեանքով արքշիւ, ուժի եւ գեղեցկութեան ե-
րագի մը:

«Կը սիրեն ու կը հայցեն քեզ, ո՛վ գաւախ, յանուն քարիին ու
չարին,

«Քանի որ սուրբ, անմահ բնութիւնը քեզ աշխարհ կը կանչէ:

Եւ ի՞նչ աւետարանական ոգւով է որ զայն կը վերջացնէ, կոչ մը ընելով մարգկութեան որ յանուն բազմաշարժար, բլբլտուած արգանդներու, յանուն անզօր, մերկ, օգնութեան կարօտ նորածիններու, սիրեն զիրար, չղաւեն իրարու:

Ու այսպէս պաշտելի, աստուածային բերթողուհին կեանքոտ, գթազեղ բանաստեղծութիւնը կը մշակէ. աշխատութեան, սիրոյ, մայրութեան ներքողը կը քնարերգէ եւ յուզուած ամբոխը մտիկ կ'ընէ տառապանքի, թշուառութեան ծոցէն ծնած խռական քրթմունքին մարգասէր պատգամներուն:

Դասքիւղ

ՅՈՒՆԻՈՆԷ ՍՈՐԳԻՍԵԱՆ

ԹԷ ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Է ԱՄՈՒՍՆԱՆԱԼ

Ա. Ռ. Ա. Զ. Ի. Ն. Մ. Ա. Ս.

ԿԻՆ ԱՌՆԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

ՊԼՈՒԽ ԶՈՐԲՈՐԳ

ՖԻԶԻԲԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՑԵՂԸ

Հեղինակ ԲՕԼ ՄԱՆԹԵԿԱՅՅԱ

Մարդաբանութեան ուսուցիչ եւ անդամ Իսախոյ ծերակոյսին

Կնոջ զիրութիւնը շատ մեծ կարեւորութիւն ունի, որովհետեւ սերտ ու այլազան առնչութեան մէջ կը գտնուի ա՛րթով զարծա-
րանաւորութեան ընդհանուր մանկտուութեան հետ: Հազուադէպ է
պահանջկոտ կին մը գտնել գէրերուն մէջ որ ջգային չըլլայ կամ
չրթունքներու և լանջքի վրայ գտնուած աղուամաղին պատճառաւ
ամէլութեան կենթակայ չգտնուի: Եւ մանապէս դժուար է անզգայ
կին մը գտնել նիհարներուն մէջ, եթէ երբեք շատ աղուամաղ
չգտնուի չրթունքներուն վրայ կամ լանջքի պտուկներուն շուրջը,
որով ամէլութեան դատապարտուած չըլլայ:

Շրթունքներուն թանձր ըլլալն ալ լաւ նշան մըն է՝ կնոջ մը
զգայութիւնը չափելու համար: Եւ այն իսկ բաւական լաւ նշան մըն
է և կարելի է առաջնակարգ տեղ մը ապա անոր՝ իբր ցեղային
յատկանիշ: Չէ՞ որ թանձր չրթունքներ ունին Ասիոյ և Ափրիկէի
ամէնէն այլազան ցեղերը, ուր բազմակնութիւնը սովորական է եւ
ուր փիլիքական սէրը պիտաւոր ուրախութիւնը ու էական զրա-
դումն է թէ՛ այրերուն և թէ՛ կիներուն համար:

*
*
*

Հաւանական չեմ գտներ որ իմ ընթերցողներէս մէկը ամուս-
նանայ սեւամորթ կնոջ մը, հոթենթուհի մը ու աւստրալիացի-
ուհի մը հետ: Հետեւադար յուսթեամբ պիտի անցնիմ օտար ցե-
ղերու հետ կնքուած խառն ամուսնութեանց և անոնց առաջ բե-
րած հետեւանքներու մասին: Եթէ երբեք մեռնելէ առաջ, մե-
նագրութիւնս, այսինքն մանրաչխարհս գրի առնելու ուրախութե-
նէն չզրկուիմ, անոր մէջ պիտի պարզեմ այդ մասին ունեցած գա-

ղափարներս և վերջին պահուն պիտի յայտնեմ հաւատքի դաւանանքս : Երկու բառով սա բանը պիտի ապացուցանեմ թէ որքան կը սխալին ամէն անոնք որոնք կը կարծեն թէ ապագայ սերունդներու վրայ շատ գէշ ազդեցութիւն մը կ'ունենան խառն ամուսնութիւնները : Նաեւ շատ կը սխալին ամէն անոնք, որոնք սրամտ զգացէս հակառակ դպրոցի մը պատկանելով, միշտ օգտակար կը հռչակեն խառն ամուսնութիւնները :

Գերազանց ցեղի մը ու ստորագաս ցեղի մը միջեւ կնքուած ամուսնութեամբ՝ առաջինը կը տկարանայ ու վերջինը կը բարձրանայ, միջակ արտադրութիւն մը առաջ գալով :

Երկու ստորագաս ցեղերու պատկանող մարդոց միութիւնն ալ ընդհանրապէս ստորագաս բան մը կ'արտադրէ, բայց տարբեր բան՝ եթէ երբեք այդ ու կին սիրոյ հալոցին միջէն անցուցած են իրենց արիւնը :

Միջակ կամ բարձր ցեղերու մարդոց ամուսնութիւնն ալ խիստ ալլաղան տրդիւնքներ առաջ կը բերէ, պարագաներուն և պայմաններուն համեմատ, ասոնք այնքան ծանօթ չեն տակաւին ևւ պարտին ուսումնասիրուիլ առանձինն :

Եթէ երբեք չէք ուզեր ընաւ ամուսնանալ սեւամորթուհիի մը կամ կարմրամորթ կնոջ մը հետ, և շատ հաւանաբար չինացի կամ ճաբոնցի կնոջ մը հետ ալ ամուսնութիւն կնքելէ կը քաշուիք, շատ դիւրաւ կրնաք սիրահարուիլ Անգլուհիի մը, Գերմանուհիի մը կամ Սպանուհիի մը, որովհետեւ այսօր երկաթուղիները և հեռագիրը իրարու կը մօտեցնեն ժողովուրդները :

Տիպարներու ալլազանութիւնը և հակառակ տիպարներու համակրութիւնը դիւրին ու բուռն սէրեր առաջ կը բերեն թուի ևւ խարտեալ ժողովուրդներու միջեւ : Մէկէ աւելի իտալացիներ խոյս տուած ըլլալու են սքանախնաւիացի կնոջմէն, սա գերազանց պատճառաւ որ բուն համակրութիւն կ'արթնցնեն էտտայի անրիժ ու խարտեալ աղջիկներուն մէջ, եւ եթէ երբեք Արեւելքի խարտիչագեղ զաւակ մը Սպանիոյ կամ Հարաւային Ամերիկա երթայ իր երիտասարդութեանը, հաղուադէպ է որ առանց ամուսնացած ըլլալու կամ առանց սիրային յաղթանակի ճոխ աւարի վերադառնայ իր երկիրը :

Բարձր մըն է ասիկա թէ չարիք մը :

Ձաւտիներուն համար միշտ բարիք մըն է, իսկ ամուսիններուն համար՝ յաճախ չարիք մը, Էրկան և կնոջ երջանկութիւնը կը զոհուի տեսակին, և ձեզի անկ է հակակշռել այդ կարգի ամուսնութեան մը հակադիր ու հաւանական հետեւանքները :

Ազգութիւնը ցեղ մը չէ, բայց շատ կը մօտենայ անոր, և ա-

մէն կերպով ու միշտ բարդ դուռարը կը ձեւացնէ Ֆիդիքական, բարոյական ու մտաւորական անհուն տարրերու, որոնք իրարմէ այնքան տարբեր կը դարձնեն Անգլիացին ու Սպանիացին, Իտալացին ու Նորվեգիացին :

Ուրիշ երկրացի մը ո՛չ միայն տարբեր լեզու կը խօսի, այլեւ տարբեր բաներ կը սիրէ, կը զգայ, կը խորհի, կ'ատէ, կը տենջայ : Բոլոր մարդիկն ալ կենդանի բեկորներն են բազմաթիւ դարերու երկար պատմութեան, այնպէս որ կարելի, բայց դժուարին ու հազուադէպ պարագայ մըն է իրարու հետ համաձայնեցնել ու զօդել տարբեր երկկնքներու տակ ծնած երկու արարածներ՝ տարբեր ճաշակներով կրթուած, կրօնքի, բարոյականի, սովորութեանց տարբեր իսէպներով սոսկորուած :

Ձեր շուրջը դիտեցէք և պիտի տեսնէք որ այդ ստորամասնութեանց գրեթէ միշտ շարժառիթը եղած են դրամական կամ ազնուապետական շահը, երբ հզօր սէր մը իր ազմկալից ալիքներու ուժգնութեան տակ չէ խեղդած միւս բոլոր նկատումները, որոնք այնքան կը նպաստեն բանաւոր ամուսնութեան մը :

Ի մէջ այլոց նշանաւոր են ամերիկացի միլիոնատէր աղջիկներու ամուսնութիւնները, որոնք Եւրոպա կուգան, իրենց սուլարները փոխանակելու համար կոմսերուն, մարքիզներուն աւելի կամ նուազ վաւերական հարստութեանց և դիրքի փոխարէն : Երկու ամուսիններու տարբեր ազգութեանց վերաբերիլը կը նուազեցնէ երջանկութեան հաւանականութիւնը, և հարիւրապատիկ աւելի կը վտանգուի, երբ այր և կին միեւնոյն կրօնքին չպատկանին : Չկա՛յ մեծ սէր՝ առանց մեծ հաւատքի, և սիրող մը աննշան խոջնդոտներ կը տեսնէ երկու տարբեր լեզուներու խօսուածքին, արդուդարդ ընելու եղանակին, ազօթարանի մը մէջ ազօթելու ձեւին մէջ : Բայց զօրաւոր սէրերը, ո՛րքան ալ երկար տեսն, անոնք կը հանդարտին և հաճելի ու քաղցր սովորութիւն մը կը դառնան : Այսպէս, երբ տարիանքի ալեկոծ ծովը հանդարտի, վճիտ ու թափանցիկ դարձած ջուրերուն մէջ ծովուն խորը կը տեսնենք խութեր, որոնք կը ցցեն ճաշակի այլազանութիւններ ու տարբերութիւններ, հակառակ սովորոյթներ. այդ խութերը տակաւ ծովուն մակերեսը կը բարձրանան և կը դժուարացնեն նաւարկութիւնը ու վտանգալից կը դարձնեն զայն :

Այն ատեն մեղրալուսինը կը ծածկուի անձրեւով ծանրաբեւոնուած թանձր առկերու ներքեւ. անոնք մեր անտարբերութեան վրայ անձրեւ կը տեղան ու մեր նաւակը կը խորտակուի նկարագրի անհաշտութեան և անհամայնութեան խութերուն վրայ :

Իրենց ճոխ դիրքերով պիտի փորձեն շլացնել, բայց դրուած

նորոգութիւնը անյարմար բան մը պիտի ըլլայ, որով սիրտերու եւ հոգիներու նուիրական ներդաշնակութիւնը ընդ միշտ կորսուած պիտի ըլլայ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Յ Ի Ն Գ Ե Ր Ո Ր Գ

Ձ Գ Ա Ց Մ Ա Ն Ն Ե Ր Դ Ա Շ Ն Ա Կ Ո Ւ Յ Ի Ի Ն Ն Ե Ր Ը

Ձուկ, թռչուն ու ստնաւոր, երբ ինքզինքնին կարող զգան սիրելու եւ փափաքին սիրային յաղթանակ տանելու, նոր գործարաններով, նոր երգերով, նոր հրապուրանքներով կը պծնուին: Գեղեցկագիտական ու երաժշտական այդ խուրձով չինուած, հեշտութեան քաղցր պայքարը կը մղեն: Անոնք էգին առջեւ կը ցուցադրեն ինչ որ ունին գեղեցիկ ու անդիմադրելի, այսպէս ապահովելով սիրային յաղթանակը:

Նոյն բանն է էրիկ մարդուն եւ կնոջ համար: Կը պծնուին, իրենց թերութիւնները կը ծածկեն, գեղեցկութիւնները կը պարզեն, եւ որովհետեւ աւելի բարձր ոլորտներու մէջ կը մղուի սիրոյ այդ ճակատամարտը, անոնցմէ իւրաքանչիւրը կը նորոգէ ժանգոտած առաքինութիւնները եւ նորեր կը հնարէ, կը վտարէ կամ կը զսպէ իր մոլութիւնները, թերութիւնները եւ բարոյական տկարացումները: Ապակեգործ, կահաւոր, նկարիչ առտուընէ մինչեւ իրիկուն կը պարտին տան մէջ, որպէս զի ամէն ինչ ծփծփայ մարութեամբ եւ խնդութեամբ, իրր թէ նշանաւոր հիւրի մը, մեծ անձնաւորութեան մը սպասէին:

Եւ իրաւունք ալ ունին, քանի որ սպասուած հիւրը ուրիշ մէկը չէ՝ եթէ ոչ սէրը:

Սիրոյ եղանակը անցնելուն պէս, թռչուն, ձուկ, ստնաւոր կը դադրին երգելէ, իրենց զարգերէն կը մերկանան եւ սովորականին պէս կը դառնան, ինչպէս փետրափոխէն առաջ: Իրենց ընկերուհին, գեւ նոր աւարտած ներկայացումէն չլացած, երկար բաւակ տաղտկալի բաղդատութիւններ չընեն եւ ոչ ալ կը դանգատի, որովհետեւ ընդհուպ կը բաժնուին անոնք եւ մէկը միւսին վրայ չի խորհիլ:

Ընդհակառակը, մարդուն համար, տարփական կատակերգութեան վարագործը փակուելէն յետոյ ամուսնութիւնը կը մնայ:

Բայց ամուսնութիւնը կը մնայ իր թերութիւններով որոնք աչքի կը զարնեն, իր մոլութիւններով որոնք գարձեալ կը բողբոջեն կրտս-

րուած ձիւղերուն վրայ, իր փոքր մեղքերով որոնք տակաւ կը վերադառնան :

Աս է ամուսնական պառակտումին ամէնէն բեղուն աղբիւրներէն մէկը, ուստի հարկ է ասոր առաջ քը առնել : Սեռերու բնական պէրապրութեան մէջ պէտք է վնասուել բուն ճշմարտութիւնը որ կը թաքչի, և զայն պատու ջնարակին ու յղիւմին տակ ճանչնալու է մետաղը :

(Շարունակելի)

ՄԱԹԻՆՏ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

Ամէն անոնք որ մէկ երկու ամիսներէ ի վեր հետեւեցան սա Կօնքուրեան գրավէճին, և, ա'լ ականջնին յողնեցան դղրդուելէ Ռապէյի, Սէն Բիէսի, Զօլայի, Տօտէի, Անաթոլ Ֆրանսի, Ֆլօպէսի, Շաթոպրիանի, Մօնթէսքիէօի, Լա Պօլուէսի, Վօլթէսի, Ֆէնըլօնի, Լամաւթինի, Հիւկոյի, Սէնթ Պէօլի, և զեռ Ֆրանսայի և յարակից աղգերուն պատկանող երեւելի և աներեւոյթ հեղինակներուն անուններով, ամէն անոնք որ մտքերնին չարչրկեցին հաշտեցնելու «նուագակցութիւնը»՝ «Դաշնաւորութեան»՝ Ռ. Յ. Պէրպէրեանը՝ Գր. Մալխասին, Տէր-Անդրէասեանը՝ ...Տ. Արփիարին և Յ. Տէր-Յակոբեանը՝ Մուսցուլթեան հետ, և զարձեալ անոնք՝ որ Մասիսի էջերուն մէջ կարգացին այն եռանդուն և փութկոտ պաշտպանողականները՝ զոր կը հոսեցնէր Մասիսի կմբագիրը իր սիրական Գր. Մալխասին վրայ, — որուն համար գէշ մարդ ալ եղաւ Ննովք Արմէնին հետ այս առթիւ, — այո՛, ամէն անոնք ամենամեծ զարմանքը ունեցան անշուշտ կարգաւոր Մասիսի 15րդ թիւը ուր Տնօրէն կմբագիրը առաթուր կոխտելով գրական թերթի մը վարիչի վայել ս'ղբունքները, այնքան տգեղ լեզու մը կը գործածէր իր պաշտպանած, գրեթէ որդեգրած Գր. Մալխասին դէմ :

Աչքիս տուել ունիմ այս պահուս այս գրավէճին սկիզբէն ի վեր Մասիսի մէջ հրատարակուած Գրական նշմարներուն և խմբագրական կցկոտուր ծանօթութիւններուն և թեր ու դէմ պատասխաններուն հաւաքածոն, ուր Կօնքուրեան թարգմանիչը քանիցս կը փառաբանուի իրը քաջ ֆրանսալօս, ներհուն լեզուագէտ, հաւատարիմ թարգմանիչ և բաղմաշխատ սրտադրող, նոյն ինքն Մասիսի կողմէ, այնպէս որ նախկին իմ մէկ «Գրական Ասուլիս»ովս

այդ մասին պզտիկ ակնարկութիւն մըն ալ ըրած էի Մալխասի չուրջ չորս դիէն յարուցուած փոթորիկներուն մէջ Մասիսի խմբագիրը միայն սնոր պաշտպան մասնանշելով և չառ ալ իրաւամբ Բայց հիմայ ինչ կ'անցնի, չգիտցուիր, որ Եւքէնճեանի միջամտութենէն վերջ Մասիս իր դոյնը կը փոխէ և ահա բուն յարձակում մը իր դեռ քանի մը օրեր առաջ պաշտպանած անձին, իր «սիրական և աննման» աշխատակցին դէմ. և յարձակում մը որ ինքնիրմէն ալ չի բղխիր դժբախտաբար, այլ Բիւզանդիոնի պատասխանին ընդօրինակութեամբը կը վաւերանայ. լսան մը որ ա'լ աւելի ծիծաղելի կը դարձնէ գրական չաբաթաթերթի մը արժանապատուութիւնը: Բայց վերահաս ակնարկներէ խուսափելու վարպետ միջոց մըն է այդ և երեւոյթները կը ցուցնեն արդէն որ Մասիսի խմբագիրը այդ կարգի գունափոխութիւնները սիրող անհատ մըն է ինքնին:

Դեռ քանի մը օրեր առաջ Զմիւռնիայէն նամակ մը ստացայ բարեկամուհիներէն մէկէն որ քաջ ծանօթ է Յ. Ալիիարին. առանց այլ և այլի ընկերուհիս կ'անդրադառնար Յ. Ալիիարին Ա. Մամուշին մէջ հրատարակած նախակներու շարքին վրայ զոր Մասիսի խմբագիրը գրած էր, ու չարածձին այս առթիւ ցաւ կը յայտնէր Ալիիարի մէկ անխոհեմութեանը մասին, որով պատուած էր աւելի շահեկան երկտող մը անոնցմէ, որուն նիւթն է կ'ըսէր յորդորել Ալիիարը չհակառակիլ Թաշանճեանին...:

Կը հասկնամ որ մարդ կրնայ ինքնին սկզբունքէ զուրկ ըլլալ, բայց մէկը որ թերթ մը կը վարէ, մէկը որ ժողովուրդի մը բարոյական ուղղութեան զեկը կը ստանձնէ, մէկը որ ուղղութիւն կը քարոզէ, մէկը վերջապէս որ գրական(?) կը յորջորջէ իր թերթը, կը հարցնեմ, այդպիսի մէկը պէտք չէ՞ որ գոնէ քիչ մը իրեն յատուկ հաստատ գաղափարները ունենայ և ի հարկին իր ըսելիքը ասոր անոր բերնին մէջ չզնէ, մարդու հետ չաւրուելու երկիւղով:

Ա.ԻՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՕՏԱՐ ԳՐԱԳԻՏՈՒՇԻ ՍԵ ՊՕԼՍՈՅ ՄԷՋ

Ամերիկեան և անգլիական գրական ու լրագրական աշխարհին ծանօթ գրագիտուհի մը Միս Ճէյն Մինո Սէփլիք որ միեւնոյն ատեն հելլենադէտ մըն է և լազմաթիւ հատորներ թարգմանած է անգլերէնի, կիրակի օր մայրաքաղաքս ժամանեց և Թարապիա իջեւանեցաւ:

ՀԱՅ ԱՂԶԻԿՆԵՐՈՒՆ

ԶՄԱՅԼԵԼԻ ԶԵՌԱԳՈՐԾՆԵՐԸ

Մահմուտ-Փաշայի խոնուած փողոցէն անցնելով, — փողոց մը որ լեցուն է գետնի վրայ փռուած կամ գիղուած ամէն տեսակ վաճառքներով, տապկուած ձուկերով, սաթէ ծխանելիքներով եւ կաթնիկեր տղայոց տափառներով, — եւ մըշտ դէպ ի վեր ելնելով, կը հասնինք Ապուտ էֆէնտիի կանը, երկու քայլ հեռու Պաղարի գլխաւոր մուտքէն: Մանկելով Musée Orientaleի մէջ (որ, — աղքատ բացատրութիւն մը ընելու համար, — հնութեանց մեծ վաճառատուն մըն է), Մուշիարապի ձերմակ վանդակափնտրներով զարդարուած երկայն սանդուխէ մը երկրորդ յարկը կ'ելենք: Կ'անցնինք գեղեցիկ իրերով զարդարուած մեծ սրահներու շարք մը: Մ. Բարսո որ մեզի կ'առաջնորդէ, դուռ մը կը բանայ եւ կը մանկնք գորգերու աշխատանոցը, Նէտի-Գուլէի գործատան երկրորդահան մէկ տունը: Հինգ կարկանի առջեւ ակօղակներու վրայ նստած կ'աշխատին տասնըֆնգ կամ քսան աղջիկներ, վեց, եօթը, տասը տարեկան, իսկ մեծագոյնները՝ տասներկու տարուան, ուրոնք մեր մտած պահուն եւ ոչ իսկ կը դառնան նայելու:

Իրենց փոքրիկ, ձերմակ եւ ձիւնափայլ թաթիկները ամէնաշուտ կերպով կը վազեն առէջքին՝ իրեւ տաւղի պիլի լարերուն վրայ, մինչդեռ իրենց աչքերը արագ կերպով երբեմն երբեմն կը կարդան իրենց առջեւ կախուած փոքրիկ զարդանկարներուն ծանօթութիւնները: Մեքենայաբար դոյնդոյն մետաքսի թելեր կը հիւսուին: Մէկ բոպէի մէջ հանգուցը կը կազմուի, եւ դմելինը՝ որով զինուած է իրենց ձեռքը՝ զայն կը կտրէ: Նոր հանգուց մը եւ ուրիշ հատում մը, եւ այսպէս շարունակաբար մինչեւ վերջ, առանց տարաւաժութեան եւ առանց հանգիստի: Հիւսուածքը՝ հանգուցներու շնորհիւ կ'աճի դանդաղօրէն, աննկատելի կերպով, եւ երբ փոքրիկ գորգ մը կը կազմուի, ամենածանր ուռ մը, — յատուկ ձեւով մը չինուած, — կը ճնշէ, կը ճմլէ յամառ կերպով՝ կը խըտացնէ եւ կը վերածէ զայն գրեթէ անտեսանելի համեմատութեանց:

Երբեմն մեծ օրիորդ մը, տեսչուհին, կը մօտենայ իրենց՝ երկայն, եւ սուր մկրատ մը ձեռքը առած, մէկ, երկու, երեք, չորս՝ վստահ հարուածներ կուտայ անհաւասար հանգուցներուն, եւ ահա ամէն բան հաւասարած եւ հարթուած է, հաղարորդամէթիլի մը չափ ալ սխալ չկայ, իրեւ թէ մեքենայի մը ինքնաշարժ ամեւրին անցած ըլլար անոնց վրայէն:

Ինչպէս այդ նիհար, վտիտ երեւոյթով փոքրիկ արարածները

կրնան յաջողիլ շարադրելու այդ տարօրինակ ճարտարապետութիւնները՝ չափակցուած զարդերով ու գոյներով։ Ի՞նչ բնազդ կ'առաջնորդէ իրենց, կամ ի՞նչ կանոն ղրկենք կը վարէ, և ո՞ր դպրոցի մէջ սովորած են։ Ո՞րչափ ժամանակ յետոյ կարող պիտի ըլլանք տեսնել՝ համբերութեան և ճաշակի ա՛յն հրաշակերտները որոնց վրայ հազար ռամիկ ոտքեր պիտի հանգչին կատարեալ անտարբերութեամբ։

Մ. Բարսո՝ գոհունակութեան ժպիտով մը իր ոսկի ակնոցներուն մէջէն կը նայի մեզի և կ'ըսէ,

— Այս աշխատասէր աղջիկներուն թաթիկները գիտեն իրենց հացը չա՛լի։ Բանիլը իրենց հաւար նեղութիւն չէ, այլ գրեթէ հաճոյական զրօսանք մը։ Եթէ Պարսկաստանի մէջ բուռ մը բրինձի համար աղջիկ մը օրուան մէջ 18 ժամ կարկա՛ն մը առջեւ նստի, հոս գուարթութեամբ օրուան մէջ 11 ժամ կ'աշխատի 0,40 կամ 0,50 հարիւրորդ օրականով։ Ասկէ դատ, իրիկուան՝ վերադառնալով իրենք իրենց հաշուն կ'աշխատին, իրենք իրենց համար գորգ մը կը շինեն, որուն կը նուիրեն նաեւ տօնական օրերու վայելքը, որովհետեւ ամուսնացողին համար գորգը առաջին և անհրաժեշտ զարդն է և լրումը իրեն օժիտին։ Կը տեսնէ՞ք այս գորգը, — և մեզ կը ցուցնէր մետաքսեայ փառաւոր գորգ մը, սահմանուած Միլանի ցուցահանդէսին համար, — երկու աղջիկներ չինամ են ասիկա չորս տարուան մէջ, իսկ այս միւսը, — և եւ մեր առջեւ կը փռէր ուրիշ խոշոր գորգ մը գրեթէ 120 քառակուսի մէթր տարածութեամբ, ճշմարիտ արուեստական գործ մը — այդ փոքրիկ ձեռքերը 14 տարուան մէջ հիւսած են։ Հաշիւ ըրէ՞ք թէ գործաւոր աղջիկը մէկ վայրկեանի մէջ քանի՞ հանդոյց չինամ է։

Հաշիւը ըրինք և այն հետեւութեան հստանք թէ 11 ժամուան մէջ աղջիկը 35000 հանդոյց պէտք է չինամ ըլլայ։

Եւ որովհետեւ կը զարմանայինք աշխատողներուն մի քանիին չափազանց մանկահասակ ըլլալուն վրայ, Մ. Բարսո կրկին ժըպտեցաւ ու ըսաւ,

— Եէտի-Գուլէ եկէ՛ք ևւ դեռ աւելին պիտի տեսնէ՛ք։

Եւ արդարեւ, հոն հաւաքուած բազմաթիւ աղջիկներուն մէջ նոյն իսկ 3-4 տարեկաններ ալ կային, և մեզի անկարելի երեւցաւ որ այդ փոքրիկները կարող ըլլային բան մը ընել, և մտածութիւննիս յայտնեցինք, բայց ան սլատախանեց մեզ «փորձեցէ՛ք, ասոնք ալ բան մը պիտի կրնան ընել», և արդարեւ ըրին։ Կ'արժէր տեսնել թէ այդ պզտիկները ի՞նչ ոգեւորութեամբ և ի՞նչ հաճոյքով ժամերով ոտքի վրայ կը կենային՝ կարկա՛ն առջեւ նստած մեծերուն քով, և առանց արտեւանուենք թարթելու, առանց բառ մը ըսելու, պէտք եղած ասեն գոյնգոյն թիւերը անոնց կուտային։

Անոնցմէ մէկուն հարցոցինք թէ՛ ինչպէս գիտեր թելին գոյնը, զոր ինքն իրեն այնքան վստահ արագութեամբ կուտար հիւսողին՝ համառօտելով և աշխատանքը պարզելով։ Պզտիկ աղջիկը զարմացած աչքերը մեր վրայ անկեց, և իրբեւ թէ մեր հարցումը անհաւատալի կերպով միամիտ բան մը ըլլար, աշխուժիւ պատասխանեց։

— Ո՞վ չի գիտեր թէ կարմիրէն վերջը վարդագոյնը կուգայ։
Կարծես թէ, իրբեւ վեցերորդ աներեւոյթ զգայարանք մը՝ նախնանմանութեան բնուէ մը կ'ապրի այս փոքրիկներուն վրայ, գծագրութեան և գոյնի բնազդը։ Եթէ մէկը քմահաճօքով կամ համ առնելով ուզէ որ անոնք տարբեր կերպով դասաւորեն գոյները, անկարելի բան մը պահանջած պիտի ըլլայ։

Նիհար, ճերմակ թաթիկները կը վազէին ազբերուն վրայ։ 1500, 2000, 3000 թել... գորգին լայնութեան համեմատ. երկու թել աւելի կամ պակաս առնուլ, հանգոյցը մէկ հազարորդամէթը դուրս ընել, կը նշանակէ աւելի զարդերու չափակցութիւնը։ Իսկ իրենք՝ աչքերնին դոց՝ իսկոյն կ'առնէին հազարերորդ, հազար քառասներորդ կամ յիսներորդ թելը ճիշտ՝ ինչպէս որ դաշնակահար մը շատ տարիներ ուսումը ընելէ վերջ՝ կարճ ստեղծարանի վրայ դիւրութեամբ կը գտնէ այն ստեղծը՝ որ իր ուղած ձայնը կը հանէ։ Հետաքրքրութեան համար թելերը հաշուելէն վերջը, գտնուեցաւ որ ամենափոքր սխալ մըն ալ չեն գործած։ Եւ պէտք է բան մըն ալ գիտել. գորգի մը վրայ կ'աշխատին զրեթէ միշտ միեւնոյն ժամանակ երկու հիւսողներ, մէկը աջ կողմը, միւսը ձախ։ Հետեւաբար՝ չափակցութեան և զգացման, ճաշակի եւ նըկարագրի այնպիսի հաւասարութիւն մը կը պահանջէ որ երկու մասերուն մէջ ալ յօրինուածքի և գոյնի տարբերութիւն բնաւ չի գտնուի։ Գործնականի մէջ անկարելի կը թուի այսպիսի աշխատակցութիւն մը, մանաւանդ երբ ամենալայն գորգի մը վրայ աշխատած ժամանակ՝ երկու գործաւորները իրարմէ հինգ կամ վեց մէթը հեռի են. բայց այդ փոքրիկ գործաւորութիւններուն համար ապիկայ ա'յնչափ սովորական բան մըն է և այնչափ ընտանեցած են անոր՝ որ ոչ ոք կարեւորութիւն կուտայ։

Գուրս ելնելու ատեն նորէն կը դիտէինք աղջիկները։ Իրենց խոշոր սեւ աչքերը, իրենց խիտ յօնքերը, իրենց ագուստի փետուրի նմանող հանգուցուած մազերը բոլորը յարատեւ աշխատութեան նկարագրի նշաններ էին։ Լուրջ, արթուն, զուարթ, աւանց հոգ ընելու մեր խօսքերուն վրայ զոր արդէն չէին հասկնար, մտնցած իրենց նիւթական խեղճութիւնները՝ կ'աշխատէին ու կ'աշխատէին, ինչպէս մեղունները անգիտակցօրէն կ'աշխատին փեթակին մէջ՝ ուրիշներուն մեղր և մեղրամոմէ բլիշներ շինելու համար։

Շ Ա Մ Տ Ո Ւ Շ

—*—

Յաճախ պատահութիւնը կուտայի ինքզինքիս այցելելու Տիկ. Գ. ին, իր նեղիւսի աքաղաթը՝ անհիմն մէջ, ուր իր նիհար և հիւանդկախ պղտիկ էութիւնը զրազած առանին՝ աշխատութիւններու դանազան կերպերով՝ անկեղծ ու իրապէս կազդուրող ժպիտով մը կ'ընդունէր զիս, իրը մէկը այն բարեկամութիւններէն, որոնց ներկայութիւնը տեսակ մը շարժուն ջիւղ կը մտցնէր իր առանձնացածի, գրեթէ լքուածի արգահատելի դիրքին մէջ։ Ժպիտը որ քիչ անգամ ծալք մը կուտար իր փոսացած նիհար աչակրուն՝ օգերեւոյթի մը փութկոտ և մեքենական թախչքը կ'առնէր յանկարծ, առաճապան անբերեցիկ կապերով մը պրկելով կարծես անոր բերանը, որմէ խօսք մը դեռ կ'իստատ մնացած պիտի կարծէր մէկը, ջրղայլին անհանգստութեան մը պատճառաւ, եթէ վարժ չըլլար անոր բնաւորութեան։ Բայց բոլորովին տարբեր էր պարագան զինքը ճանչցողներուն համար և մենք գիտէինք թէ ժպիտը, անսովոր բան մը իր տառապողի դիմագծերուն, համար, այնքան կարճառօտ կեանք մը կ'առնէր իր քով։

Չղայլին և դիւրազգած կազմութեամբ, թուիս և նիհար իր էութիւնը գգուանքի կը կարօտէր. հանդարտ այլ անձնուէր իր ձգտումները ընտանիքին հանդէպ, որուն մէջ կը խտացնէր համակ իր զգացումներն ու հոգին, իր սիրան ու եռանդը ամբողջովին, մեծ ծարաւը ունէին գործովոտ ընդունելութեան մը որ կը զլացուէր իրեն իր քառանգամ պղտիկ ընտանիքին կողմէ։

Իր ամուսինը տեսապաշտ, իւրօրինակ մը, ա՛յնքան հեռու էր նիւթին յարաբերականութիւնը ճանչնալէ, և իր վերհայեացքներու սլացքոտ ճախրանքներուն բնգմէջէն հաղիւ կը զիջանէր ակնարկ մը սահեցնելու երկրային իրերու վրայ։ Օրն ի բուն իր աշխատանոցը առանձնացած փիլիսոփայական և հոգեբանական մասնաւոր դասախօսութիւններէ վերադարձին, ստուար հատորներու ընթերցումովը կը պարապէր, մենակեաց ու խորհրդաւոր ընծայելով իր գոյութիւնը տան մէջ, որ մեծ պատկառանք կ'ազդէր։ Երկու համատի պղտիկ աղջիկներն ալ լաւ հաղորդակից եղած էին իրենց հօր մեկուսացած կեանքին, և հակառակ անոնց չափ պղտիկ տարիքներուն, տան մէջ մանկան մը գոյութենէն կը տարակուսուէր. ա՛յնքան խրտչոտ ու անձնասէր էին անոնք։

Խեղճ կէնը որ փափուկ սիրտ մը և տկար նկարագիր մը ունէր, ինքզինքը տուած էր ա՛լ բոլորովին տան աշխատութիւններու, այնպէս որ այլ միօրինակ զբաղումներուն ընկերակցութիւնը

մբակ իր բարեկա Բուքինը կ'աղահովէր, եթէ ինծի պէս քանի մը բարեկամներու երջանակի այցելութիւնը չի զար խռովել անոր միայնութիւնը: Միայնութիւն մը՝ որ իրեն տուած էր իր ամուսնոյն անհաղորդ ոգին և գնահատման պակասը ընտանիքին մէջ: Տարաբախտ բարեկամութիւն որ օրն ի բուն իր տան խաղաղութեան, անդորրութեան համար կ'աշխատէր, ջանալով աւելորդ համ մը բերել խորոված գեանախնձորներուն, կամ եփուած ձուկին մէջ, ճաշի սեղանին վրայ ոչ իսկ գնահատութեան վանկ մը կ'ընդունէրիր ամուսինէն կամ զաւակներէն, որոնք անտարբեր կ'ուսէին ինչ որ հրաժեցրուէր իրենց, առանց բնականօրէնութեան, առանց այլասիրութեան:

Երբեք չէր արժանացած իր ամուսնոյն կամ նոյն իսկ զաւակներուն խորունկ և անկեղծ սրտակցութեան մը մէկ արտայայտումին, և այդ պատճառաւ ընտանեկան իր անբարոյր մթնոլորտին տակ կը տառապէր կողերու պզտիկ անհանգստութիւնէ մը, որ քիչ քիչ սրտի հիւանդութեան փոխուելոյս և զինք անկողինը գամեց:

Իր հիւանդութեան միջոցին, որ շատ երկար չտեւեց բարեբախտաբար, քանիցս այցելեցի իրեն, զինքը դանդաղ միշտ միեւնոյն դժգոհութեան, միեւնոյն անտարբերութեան մէջ ձգուած:

«Պզտիկ գնահատութիւն մը, կ'ըսէր ան հրատուր, պզտիկ և աշխատութեամբ կարծրացած ձեռքերը ճակտին դնելով, պզտիկ գնահատութիւն մը կեանքիս մէջ չընդունեցայ իրմէն եւ ոչ ալ զաւակներէս»:

Եւ իր ամէնէն մեծ վիշտն էր որ չէր կրնար նորէն երեսն անկողնէն անոնց ծառայելու համար, որուն մէջ անուր հաճոյք մը կը գտնէր տառապանքով, զրկանքով աղնուացած իր սեղմ հոգին, սիրոյ անըմբռնելի տարակայութեամբ մը խռնացած:

Այդ օրը իր կեանքին ամէնէն ազդու և վերջին զանգուածը ըրած եղաւ ինծի ան, որմէ երկու օր վերջ իր մահազգը ստացանք, որ, անկեղծութիւնը բնական համար, աւելի հանգարտեցուց զիս քան անբնական կատարելապէս յագեցած էի ալ անոր տղատած ըլլալուն խնդրութիւնէն: Քանի մը տաք և անկեղծ արցունքներ, իր յիշատակին համար, որոնց մէջ թերեւս բոլոր հոգիս կը դնէի, և մաքուր ազօթք մը իմ սրտով և յետին բարեկամութիւնս եղան իրեն, իր զիակը վերջին անգամ տեսնելէ վերջ, որ քառնդ, այդ օրը միայն շրջանակուած տեսայ իրեններէն որոնք սեւեր կը հագնէին:

Պէտք է ըսել թէ այդ տեսարանը տաղնուց սիրտս, տպաւորութիւնը ընելով վրաս սպիտակ ձիւնափայլ թուղթի մը սեւով երիզուած: Հակասութիւն մըն էր ասիկա ապահով, և շատ ալ պատահական կեանքի մէջ, բայց խորապէս ցնցուած էի այն հաւա-

տարիս ուխտագրութենէն՝ զոր անհաղորդ և գնահատել չգիտցող ամուսինը կ'ընէր ծնրադիր, անոր դադաղին առջև ձեռնամած, իր երկու քովերն ունենալով երկու իր արիւնով չազախուած աղջնակները:

— «Յիշատակիդ անմոռաց յարգանք, քեզմէ կը պահեմ այս երկու հրեշտակները որոնք եթէ ոչ զքեզ, գէթ սեռդ կը պատկերեն:»

Այս այն ամէնէն սրտագին գնահատութիւնն էր զոր կ'ընէր սեւեռամիտ ամուսինը իր կեանքի զժբախտ ընկերոջ ցուրտ մարմինին, առաջին անգամ, որուն մէջ խտացած էր յետամնաց պարտաւորութեան մը և շմորուն թարթախանքի մը խորունկ զղջումը: . . :

Եթէ մեռելներն ալ զգայութիւն ունենային, Գ. բարեկտմունին ուժգնապէս պիտի ցնցուէր, անտարակոյս, իր թաւշապատ սեւ ընդունարանէն:

ՀԱՅԿԱՆՈՅԵ ՄԱՌԻ

Օ Ք. Ն Յ Ն Յ Ն

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

Նոյնպէս ՀԱՇՈՒԱԿԱՆ ՀԱՆՃԱՐ

Ն Ե Ր Ա Շ Ի Ա Ր Շ

Հեղինակ ԻՆՏՐԱ (Տ. ՉՐԱՔԵԱՆ)

Տ. Չրաքեան ուսուցիչ մը, գիրք մը հրատարակած է Ներաշխարհ անուն, որ ծայրէ ի ծայր անհասկնալի գաղափարներու կուտակում մըն է, արդիւնք խորամթիին և օգային իմացականութեան մը: Չենք գիտեր թէ հեղինակը Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ այդ գիրքով, որուն ամէն մէկ էջերուն մէջ երազներու, ծովերու, կոհակներու և առանձնութեան, անխմանալի խօսքեր ու բացատրութիւններ մէկզմէկ կը հալածեն, մինչև ցարդ չը լսուած, խորհնահիւս, աններդաշնակ ու անխմաստ բառերով: Հեղինակին միտքն արժանիքը հոն է որ անկեղծութիւնը ունեցած է իր յառաջաքանին մէջ ըսելու թէ ինք գիտէ որ արդէն ո՛չ ոք պիտի կրնայ բան մը հասկնալ իր գրքէն: Խնդիր է ուրեմն գիտնալ թէ ի՞նչ յաւակնութեամբ այդ գիրքը ծախելու հանած է հեղինակը գրատուններու մէջ:

Բայց ամէնէն ցաւալին այն է որ ասանկ խորամթիին և խաւարակու իմացականութեան մը արդիւնքը՝ Ներաշխարհը ըսել կ'ուզենք, ձօնուած է «Մեծապայծառ իմացականութեան» մը, Ռեթէոս էֆ. Պէրպէրեանի:

ՆՈՐԱԶԵՒՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ՏՂՈՑ ԳԼԽԱՐԿՆԵՐԸ

Երբ պզտիկ աղջնակներ և պէպէսներ ունեցող մայրերու մտա-
հոգութիւն պատճառող բան մը կայ, ան ալ իրենց զաւակներուն
գլխարկի մը ընտրութիւնն է: Այդ նպատակով մենք ալ հոս պիտի
խօսինք գործնական և վայելուչ նորաձեւութեան մը վրայ, որ կը
տիրէ այս եղանակիս մէջ, տղոց գլխարկներու համար:

Արդ, տղու մը համար առաջին վայելչութիւնը ճերմակ գոյ-
նով, մաքուր հագուստներու պէտքն է. ոչինչ այնքան տգեղ եւ
անշնորհ կ'երեւայ քան ճոխ և լեցուն երկներանգ գլխարկ մը
տղոց համար: Տղոց արդուզարդը կը պահանջէ որ ինչ որ հազնին
անոնք, կարենայ լուացուիլ, արդկուիլ, յաճախ:

Այս սկզբունքով չափ աղէկ մտածուած կրնան համարուիլ
պոսոռի գլխարկները իրենց ձիւնաթոյր սպիտակութեամբ: Բայց
յանձնարարելի չեն պոսոռի անկրկէ և կամ թղթերով բոթոտուած
գլխարկները. ասոնք ալ թէեւ կը լուացուին, բայց ոչ դիւրու-
թեամբ: Ո՛չ, ամէնէն կոկիկ գլխարկը կրնայ ըլլալ տղոց համար
այն պարզ գաթիկնը զոր մայրերն անգամ կրնան պատրաստել
տունէն:

Օրինակի համար. նախորդ տարուէնէ մնացած յարդէ գլխար-
կի մը գդակին վրայ ճերմակ պոստըռի կամ պարզ բլբէ մը կ'ան-
ցնէք. ապա թիզ մը լայնքով ճերմակ պոսոռի կտոր մը բոթ ը-
նելով կ'եղերէք գդակին շուրջը, այնպէս որ տակը գտնուող լը-
սիրին խորը կը գոցուի պոսոռիին դրասանգներովը, միւսնոյն ա-
տեն վար կախուող սիրունութիւն մը տալով անոր. այս մասն ալ
աւարտելէ վերջ, լայն, երեք մատի չափ լայն թռռ թռռ անթ-
ռռօ մը կ'անցունէք գդակին եզերքը որ մէկ կողմէն եզերքի
փեքոնին բոթի կարերը կը գոցէ և միւս կողմէ գդակին վրան
անցուած կերպասի ծայրերը սեղմելով կը գոցէ. ասոր մէջէն գու-
նաւոր լայն թաւիչէ երկար ժապուէն մը անցնելով եթէ թոյլ կապ
մը ընէք գլխարկին ետին, որուն ծայրերը բաւական մը երկարին,
այն ատեն շատ սիրուն, ճաշակաւոր և միանգամայն վայելուչ ու
գործնական գլխարկ մը պիտի ունենաք ձեր պզտիկներուն համար:

Իսկ պէպէսներուն համար աւելի գործնական կերպ մըն է
պոսոռիկ պարզ գդակ մը: Մամաները անոնց գլխուն յարմարող
պզտիկ թիֆի թօջո կոչուած ձեւով գլխարկ մը գնելէ վերջ անոր

դէպէկին վրայ տասը օղակներ կը շինեն շուրջանակի ստատիէ պղտիկ կոճակներու համար, որմէ վերջ գլխարկին ձեւով պոստընի մը յարմարցնելով անոր եզերքին, այդ կտորին վրայ կը կարեն կոճակները զօր կ'անցունեն օղակներուն և գործնական գլխարկ մը կ'ունենան, որ ուղուած ատեն հագուստի մը պէս քակուելով կը լուսացուի ու կը յարգարուի արդուելով:

ՏԻՐՈՒՀԻ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ.

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ՍԻՐՈՅ ՄԸ ՇՈՒՐՋԸ

Մեր աշխատակցութիւններուն

Պօլսոյ մօտակայ գիւղերէն մէկուն մէջ՝ ամուսին մը սովորութիւն բեր է իրեն, ինչպէս կը լսենք, իրիկունները, առուտուրէ վերադարձին, ինչպէս իր զաւակներուն, նոյնպէս ալ իր կնոջ երեսները համբուրել հրապարակաւ: Ասիկա բամբասանքի նիւթ մատուցարարած է, կ'ըսուի, այդ գիւղին մէջ: Իսու է թէ ամուսիններու ահագին մեծամասնութիւն մը, թէ՛ Հայ թէ՛ օտարազգի, իր սիրոյն հրապարակային արտայայտութիւնը ընել կը զգուշանայ, եւ սակայն փորձը ցոյց տուաւ թէ մեր մէջ ալ կրնան գտնուիլ ամուսիններ, որ կարող չըլլան զսպել իրենց բուն և սրտագին համակրութիւնը իրենց ընտանիքին, հոգ չէ թէ փողոցներու մէջ, օտարներու ներկայութեան:

Կը յիշենք թէ Մօնիթթօն Օռիանթալի հանգուցեալ Խմբագրատեղա Մ. Գաւա ալ, որ Գնալը Կղզի կը բնակէր, ամէն իրիկուն չոգեմաւէն ելնելուն կը համբուրէր իր զաւակներուն հետ իր կինն ալ, զոր ա'յնքան կը սիրէր:

Ամուսնական սիրոյ վերաբերեալ կարեւոր հարց մըն է այս խնդիրը որու մասին յայտնուած կարծիքներ սիրայօժար պիտի հրատարակէինք Մադիկի էջերուն մէջ, եթէ մեր համակրելի աշխատակցութիւնները և կամ ո՛ր և է ընթերցող փափաքէին զբաղիլ այս ո՛րքան ամուսնական նոյնքան և հետաքրքրաշարժ հարցով:

Ծանօթ ատամնաբոյժ Խաչիկ էֆ. Ժամկոչեան, ամէն առու և իրիկուն ինչպէս նաև կիրակի օրերը, կը գտնուի Պէյքօղլի նաւամատոցին դէմ Միհրգատ էֆ. Պարոնեանի զեղարանին վրայի յարկաբաժինը, ուր կը գարմանէ իրեն զիմսը հիւանդները իրեն յատուկ ճարտարութեամբ: Զերմապէս կը յանձնարարենք Պէյքօղլիներուն՝ օգտուիլ այս առիթէն:

ԲԵՐԱՅԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՅԸ

ՅՈՒՆԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՅԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Բերայի Արուստանոցը ամէն ատենէ աւելի հիմա է որ այժմէութիւն ունեցած է իր ստանալիք նոր կազմակերպութիւնով: Ծաղիկի նախորդ թիւով դրած էինք արդէն թէ Թաղ. Խորհրդոյ ներկայացող անձերուն մէջ ցարդ մի-Քիայն ասեղնադործ Խումարեան էֆ.ն կայ որուն գործնական մէկ ծրագիրը կը քննուի այժմ Թաղ. Խորհուրդէն: Սուրհանդակի նախընթաց չարաթօրուն թիւին մէջ զարմանքով կարգացինք թէ Թաղ. Խորհուրդը կը խորհի, իր հսկողութեան ներքեւ, յանձնել Արուստանոցը Գաւէնտէրեան էֆ.ի, որուն տարիներ առաջ ներկայացուցած ծրագիրը կարելի չէր եղած արդէն դործադրել, նոյն ատենի Թաղ. Խորհրդին կողմէ, նիւթի և դրամի պակասութեան պատճառաւ: Բերայի արդի Թաղ. Խորհուրդը, բնականաբար այս տեսակ կարգադրութիւն մը մտքէն իսկ չպիտի անցընէր, որովհետեւ եթէ իր հսկողութեան ներքեւ ո՛ր և է մէկուն յանձնել ուղէր, այն ատեն լրագրաց միջոցաւ ծանուցման հարկ չէր մնար և քանի որ ինք էր որ դրամը պիտի խարճէր, ուղած առաջնակարգ մասնագէտները կրնար բերել հոն ամսականով և վարել գործը: Խնդիրը այսպէս չէ սակայն, և Թաղ. Խորհուրդին փնտռածը այնպիսի անձ մըն է որ, կարենայ դրամագլուխ մը դնել, նիւթերն ալ, և ամբողջ վարչութիւնը ստանձնել, բնական է, մասնաւոր պայմանագրութեամբ մը Թաղ. Խորհուրդին հետ: Շալճեան-Թաւչանճեան վաճառատունն ալ զիմում քրած էր Թաղ. Խորհրդոյ, և որովհետեւ այդ վաճառատունը կը պահանջէր որ Թաղ. Խորհուրդն ալ մասնաւոր դրամագլուխ մը դնէ իրեն հետ, կարելի չեղաւ նկատողութեան առնել այդ դիմումը: Եթէ Թաղ. Խորհուրդը տըրամագրելի ըլլար դրամագլուխ դնելու, ի՞նչ պատճառ կար որ չի համաձայնէր Շալճեան և Թաւչանճեան վաճառատան հետ, որ, պէտք է խոստովանիլ թէ, կրնար անշուշտ լաւագոյն ուղղութիւն մը տալ Արուստանոցին:

Ուրիմն բացարձակապէս կը ջրուի այն դրոյցը թէ Թաղական Խորհուրդը իր հսկողութեան ներքեւ Արուստանոցը Գաւէնտէրեան էֆ.ի յանձնելու մտադրութիւն ունի: Թաղ. Խորհուրդին փնտռած անձը Խումարեանի նման մէկը միայն կրնայ ըլլալ, մէկը որ թէ՛ քիչ չատ դրամագլուխ, թէ՛ նիւթեղէն և թէ՛ գործնական ծրագիր

ունենայ իր ձեռքին մէջ : Արդէն այս պարագան դրուատած էր նոյն այդ օրաթերթը իր Մայիս 16ի թիւին մէջ :

Ու հիմայ որ ամէն ատենէ աւելի այժմէութիւն ստացած է այդ հաստատութիւնը, բարեգէպ կը համարենք հրատարակել Ծաղիկի մէջ, Բերայի Յունաց Արուեստանոցին վերջին տեղեկագիրը, որուն հայերէն թարգմանութիւնը կը յստանք թէ քանի մը օրէն կը ստանանք : Այդ տեղեկագիրին հրատարակութիւնը պիտի կրնայ ուղեցոյց մը ըլլալ միեւնոյն ատեն մեր Արուեստանոցին համար, և պիտի պարզէ թէ մեր զրացի Յոյները մեզմէ ի՞նչքան սարբեր կ'ըմբռնեն Արուեստանոցի մը դադարիտը :

ՕՐ. ԶԱՊԵԼ ԶԱՔԱՐԵԱՆ ՎԱՐԻՉ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԻԶՊԱՆՈՒՇԻ

Ծաղիկի համակրելի և եռանդուն աշխատակցուհին Օր. Զապէլ Զաքարեան, որուն մանկավարժութեան վրայ գրած հմտալից և գեղեցիկ յօդուածները ա՛յնքան հաճոյքով կարդացուեցան մեր ընթերցողներէն, անոնց մէջ յայտնուած մանկավարժական դաղափարներուն նորագոյն, չինիչ և նպատակայարմար հանդամանքներուն համար, առջի օր մայրաքաղաքս ժամանեց Կիրասոնէն ուր կը գտնուէր իբր վարիչ Ալզ. Մանկապարտէզին :

Իրենց կոչումին անգիտակ, և իրենց ստանձնած գործին ո՛ր աստիճան փափուկ ու դժուարին ըլլալը չը դիտցող, խակ և ա՛հաս վարժուհիներու և մանկապարտիզպանուհիներու տարաբաղդօրէն սոռար հոյլին մէջ, Օր. Զաքարեանի նման ճշմարիտ մանկավարժուհիներու պէտքը խիստ զգալի եղած է ո՛րքան դաւառներու, նոյնքան և Պօլսոյ մէջ, ուր Հայ վարժարաններուն յաջողութիւնը կրթիչներուն անձէն, հմտութենէն, ու դաստիարակութեան նկատմամբ ունեցած ճշմարիտ և ողջամիտ ըմբռնումէն կախում ունի միայն :

Իր արուեստին սիրահար Օրիորդը դպրոցական արձակուրդի երկու ամիսները Պօլիս պիտի անցընէ, ուր բազմը պիտի ունենանք մօտէն վայելելու իր պատուարեր աշխատակցութիւնը : Աւելորդ չըլլայ թերեւս ծանուցանել նաեւ որ Օր. Զաքարեան մտադրութիւն ունի Պօլիս մնալ այս տարի, եթէ Պօլսահայ վարժարաններէն մէկուն մէջ բաց պաշտօն մը ըլլայ իրեն համար :

ԿՐԹԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կեդր. վարժարան (Ղալաթիա). — Նախընթաց չաբաթ օր տեղի ունեցան մանչերու այս երկրորդական վարժարանին այս տարուան չրջանաւարտ պարոններուն ֆրանսերէն լեզուի քննութիւնները, հրաւիրուած այցելուներու ներկայութեանը: Քննութեանց նիւթերն էին ֆրանսերէն լեզուն և ֆրանս. մատենագրութեան պատմութիւնը: Յաւալի է ըսել թէ, չա'տ տկար և անյաջող պատասխաններ տուին չրջանաւարտ պարոնները իրենց ուղղուած հարցումներուն: Խօսելաւարժութիւն բնու'ւ չկայ, կ'երևայ թէ, այս վարժարանին մէջ: Շրջանաւարտները ո'չ միայն չէին կրնար երկու բառ իրարու քով բերել, այլ նոյն իսկ լեզուն ամենատարրական ծանօթութիւններուն տեղեակ չէին, ինչ որ տարակոյս չկայ թէ պատիւ չի բերեր թէ իրենց և թէ իրենց ուսուցիչներուն: Դիտուեցաւ որ ուսուցի'չը աւելի կը խօսէր քան աշակերտը, որ օսւնքն զատ ոչ մէկ բառ կրնար հանել բերնէն: Որքան կը յիշենք Կեդր. վարժարանի անցեալ տարուան չրջանաւարտներուն ալ ֆրանսաւորութիւնը ինչորոշ աւարկայ եղաւ, որուն միանալով նաեւ այս տարուանը կ'ազդեցուցաւ թէ կա'մ չա'տ անխնամ կ'աւանդուի ֆրանսերէնը այդ դպրոցին մէջ, և կամ ծայրայեղօրէն անընդունակ են Կեդր.ի աշակերտները այդ կարեւոր լեզուին:

Երկուշաբթի օր ալ տեղի ունեցան Հայերէն լեզուի (Գրաբար և աշխարհարար) ու մատենագրութեան քննութիւնները, հայապէսներու ներկայութեան, որոնք գնահատեցին չրջանաւարտներուն մեծ մասին տուած յաջող պատասխանները, և մայրենի լեզուն նկատմամբ անոնց ունեցած հմտութիւնը որ արդիւնք է սնշուշտ իրենց ուսուցիչներուն անձնուէր աշխատութեանց:

Հայռահեաց վարժարան (Ատա Բաղար). — Աղջկանց այս վարժարանին ամսվերջի հանգէսը տեղի ունեցաւ 14/27 Յունիս, ժամը 7ուկէսին, նոյն վարժարանին մէջ: Վարժարանին այս տարուան չրջանաւարտներն են՝ Կ. Պօլսէն Օրք. Ազնիւ Յ. Փափաղեան, Զարուհի Պ. Յակոբեան, Սիրանոյշ Տ. Կէօլլիւեան, Ատաբաղարէն՝ Օրք. Ազաւնի Մ. Թիւթիւհեան, Արմենուհի Տ. Բիւլիհեան, Բարուհի Մ. Զէնտիկեան, Պարտիզակէն Օր. Բերկրուհի Ն. Մալեան, Տրապիզոնէն Օր. Արմենուհի Ա. Մանուշարեան, Խարբերդէն Օր. Էլմաս Ղ., Ղաղարեան, և Նիկոմիդիական Օր. Մարիցա Գ. Հէլվաճեան:

ALA BRODEUSE AU FIL D'OR

MARQUE

DÉPOSÉE

FONTAINE EN 1888

ԱՐԹԱՔԻ Ա. ԽՈՒՄԱՐԵԱՆ

(Ա. ՍԵՂՆԱԳՈՐԾ)

Մեծ Շուկայ, Գալաթաբուլար, Նուրի Օսմանի, բիւ 5 եւ 11

Երկար տարիներէ ի վեր հանրութեան վստահութիւնն ու համակրութիւնը գրաւած այս զոյգ մը վաճառատունները, վերջին նորաձեւութեանց համաձայն, զարդարուած են վերստին ամէն տեսակ ասեղնագործութեան եւ արդուզարդի վերաբերեալ նիւթերով: Ի մէջ այլոց կը գտնուին Բարիզի առաջնակարգ Փապրիզաներու զանազան ապրանքներ, չաա մը գոյներէ բազկացեալ գորտոնէ, ֆոխէ, շինիլ, յուացքի համար եւ անարատ մնալու պայմանաւ, վաճառատան գլխաւոր սպառման նիւթը եղող D. M. C. Նիշով մետաքսներ, քոթոններ, ֆիշուի, գորգի եւ գանավայի բուրդեր, գորգերու եւ բարձերու համար շինիլ գորտոն եւ փիւսկիւլ, կլապտան, սրմա, գոյնզգոյն փուլ եւ թրթր, մետաքս եւ սրմայէ պիւքսմէներ եւ գորտոններ, ինչպէս նաեւ աթլազ, թաւիչ եւ ասոնց վրայ խիստ ճաշակաւոր ասեղնագործուած վերմակներ, բարձեր, ծրարներ, բանթուֆներ, գասգէթներ թէ՛ պատրաստ եւ թէ՛ յանձնարարութեամբ:

Ասոնցմէ զատ կը գտնուի նաեւ Եւրոպայի առաջնակարգ հոտեղինաց Փապրիքաներու, ինչպէս Բինօի, Հօպիկանի, Ռօթէ կալէի եւ Ժէլէ ֆոխի ամէն տեսակ էքսթրէներ, բուտոններ, օտը քօլօններ, ակոայի փոշի եւ ջուր, աճառներ, մաղի ներկ եւ արդուզարդի նիւթեր: Նաեւ Թէյքս Տայմընտ վաճառատան ապրանքներէն զանազան գոհարեղէններ:

Վաճառատունը կ'ընդունի նաեւ օժիտի համար խիստ ճաշակաւոր եւ նուրբ ասեղնագործութեան ամէն տեսակ յանձնարարութիւններ ամենադժուարահաճ յաճախողներէ, սրմայով, մետաքսով կամ քօթօնով, որոնց համար մասնագէտ գծագրիչ մը պատրաստ է միշտ հոն:

Դիները դիւրամատչելի եւ վարժարանաց համար մասնաւոր զեղչ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ
Հրատարակուեցաւ
ԱՐՈՒԵՍՏ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶՈՒԹԵԱՆ
(ԱՄԱԹԷՕՌՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ)

Կը պարունակէ լուսանկարչութեան արուեստին բոլոր գաղտնիքներուն բացատրութիւնները, ամենավերջին ֆօթօմիչները, սեւ-ւաներկ (Պրոմիլերի գրութիւն)ն, պատկերազարդ քառթ-փութալներ պատրաստելու և փափաքուած լուսանկար մը թաշկինակի վրայ հանելու կերպերն, եւայլն, եւայլն գինն է միմիայն .

Յ դանեկան

Կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով և Ս. Դաւթեան գործակալութեան գրասենեակը (Սիրքէճի, Խորասանճեան խան, Կ. Պոլիս) : Մեծաքանակ գնել փափաքողներու և լուսանկարչական գործիքներու վաճառատանց գոհացուցիչ գեղջ : Դիմել հեղինակին առ Տիար Յակոբ Յ. Թէրզեան դեղագործ Ատանա : 5—10

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարի մեքենայի մնայ, բայց էական կէտն է լաւ մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ մեքենայ մը անթիւ եւ անհամար ծառայութիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց եւ տաղտուկի աղբիւր մըն է :

Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՝

Ս Ի Ն Կ Է Ր

Հայրապետ ԿԱՅՍ. ՊԱՆԱՏԱՆ The Singer Manufacturing Co
մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ամէնէն աւելի կատարելագործուածը, հաստատունը եւ դիւրագործածելին ըլլալուն՝ բոլանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինկերի մեքենաները կը գնէ :

Չեռքի, ոտքի, ու ոտքի եւ ձեռքի միանգամայն մեքենաներ կը գտնուին :

ՍԻՆԿԷՐԻ մեքենաները կը ծախուին մի միայն Սինկեր Ընկերութեան վաճառատանց մէջ՝

ԲԵՐՍ.	{ 1. Մեծ փողոց, Պօն Մառչէի դէմ, Թ. 343 և 343 կրկին.
2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դէմ.
ԿԱՆԱԹԱ.	{ 1. Սինկեր խան, Թիւնէլին ետեւը.
2. Դարաքէօյ, Թրամվէյին կայարանին դէմ.
ՊՈԼԻՍ	{ 1. Սուլթան Համամ, Թ. 2
2. Սուլթան Պէյաղլիտ, Թրամվէյի կայարանին դէմ, Թ. 13
ՍԿԻՍԱՐ	2արշը Պօյու, Թ. 120.

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐ

Դասերը եւ նորոգութիւնք ձրի.

Կատարեալ երաշխաւորութիւն:

Մասնաճիւղեր գաւառաց բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Սինկերի Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ Փողոց, Թ. 343 եւ 343 կրկին, Սարգիս Պէյ Տիւղօղլուի տունը :